

Constituziun digl cumegn da Lantsch/Lenz

Radunanza communal 27-3-19

Digls 19-06-2005, an vigour siva digls 19-06-2005

Versiun actuala an vigour siva digls 01.01.2019

	I. Determinaziuns generalas
	Art. 1
Cumegn	Igl cumegn da Lantsch/Lenz è ena corporaziun territoriala digl dretg public. Ella sa cumpona dallas persungas sesentas segl sies territori.
	Art. 2**
Autonomia	Ainfra igls cunfegns dalla legislaziun dalla confederaziun e digl cantun sottastat agl cumegn igl dretg d'autonomia. Aint igl rom dalla sia cumpetenza legala exequescha igl cumegn la suveranità da tottas persungas, animals e tgossas tgi sa cattan segl sies territori.
	Art. 3**
Pensum	Igl cumegn adamplescha igls pensums tgi sa dattan ad el per igl bagnstar dalla generalità. Ella promova igl svilup cultural scu er igl bagnstar social ed economic e relascha las leschas ed igls regulativs basignevels. Igl cumegn pò surdar l'execuziun da pensums definias a corporaziuns publicas ~~u~~ privatas ~~u da dretg privat~~, instituziuns, fundaziuns u a privats e stgaffair organisaziuns digl dretg public e privat u sa participar a talas.
	Art. 4
Lungatg uffizial	Igl rumantsch è igl lungatg tradiziunal digl cumegn. Igls lungatgs uffizials èn rumantsch e tudestg. Mintga abitant ò igl dretg da far adiever libramaintg dad egn digls dus lungatgs uffizials a bucca ed an scretg. Igl cumegn promova las fadeias per igl svilup digl lungatg tradiziunal.
	Art. 5
Egualità dallas schlattagnas	Denominaziun da persungas, professiuns e funcziuns da chella constituziun sa refereschan a tottas dus schlattagnas, schinavant tgi sa resulta navot oter digl senn dalla constituziun.
	II. Dretgs politics ed obligaziuns
	Art. 6**
Abilitad da votar	Abels da votar èn ~~burghes svizzers~~ tottas persungas tgi on cumplania igl 18. onn ~~da vigliadetna ed èn betg sot guida perveia da malsogna u deblezza da spiert~~ e tgi èn betg sottamessas ad ena curatella cumplessiva perveia d'inabilitad permanenta da giuditgier u tgi vignan represchentadas dad en mandatari.

	Art. 7**
Dretg da votar ed eligibladad	Dretg da votar an fatgs communal on burghes ~~digl li svizzers~~ abels da votar ~~e burghes svizzers~~ tgi abiteschan aint igl cumegn ~~aglmanc treis meis scu dimorants. Igl termin antscheva cun igl de dalla consegna digl certificat d'origin.~~ e persungas digl exterior ablas da votar, tgi disponan d'ena lubientscha da domicil C e tgi abiteschan ed èn annunztgeidas aglmanc tschintg onns sainza interrupziun aint igl cumegn da Lantsch/Lenz. Mintga persunga cun dretg da votar pò neir eligeida ainten en'istanza communal, ~~schi ella n'è betg neida privada da chel dretg antras santienztga penala.~~
	Art. 8
Votaziuns ed elecziuns federalas e cantunalas	Per elecziuns e votaziuns federalas e cantunalas valan las determinaziuns vertentas dalla confederaziun e digl cantun.
	Art. 9
Dretg d'iniziativa a) Prancepi	30 persungas ablas da votar pon pretender an scretg ena votaziun per fatgs communal inoltros dad ellas. Exclut da chel dretg èn decisiuns tgi schean aint igl rom dallas cumpetenzas dallas istanzas communalas u relaziuns da dretg regladas tranter igl cumegn e terzas persungas. L'iniziativa pò neir inoltrada an furma d'ena proposta generala u d'en sboz formulo.
	Art. 10
b) Inoltraziun ed examinaziun dalla proposta	L'iniziativa è d'inoltrar alla suprastanza communal cun la sottoscripziun digls iniziants. Propostas d'iniziativa cun en cuntign illegal na dastgan betg neir sottamessas alla votaziun. La suprastanza communal decida schi chella è vulevla e communitescha chegl cun ena disposiziun agls iniziants an terma d'en meis.
	Art. 11 *
c) Procedura	Ena iniziativa vulevla ò da neir tractada igl pi tard ainfra 12 meis siva dalla inoltraziun. Iniziativas formuladas èn, cun u sainza cunterproposta, da sottametter alla votaziun ainfra igl madem taimp conform alla furma inoltrada. È ena cunterproposta avant mang, vign decida igl amprem tranter chella e la proposta dall'iniziativa. Sessour decida la radunanza communal cun ena votaziun definitiva tranter l'approvaziun u la refusiun dalla proposta, tgi è sa resultada dall'amprema votaziun. All'urna ègl da sottametter agls votants cun dretg da votar ena dumonda da tagl correspondent.
	Art. 12 *
d) Retratga	En'iniziativa pò neir retratga digls tschintg amprems sotsigneiders anfignen alla proclamaziun digl termin da votaziun, schinavant tg'ella na cuntigna betg en'otra

	clausla da retratga.
	Art. 13
Dretg da petiziun	Igl dretg da petiziun è garantia. Mintga abitant ò igl dretg da sottometter an scretg propostas, giaveischs e reclamaziuns allas instanzas communalas per piglier posiziun. La suprastanza communalà è oblieida da piglier posiziun an terma da 3 meis versa la petiziun.
	Art. 14 *
Moziun	Mintga persunga cun dretg da votar, ò igl dretg d'inoltrar ena moziun alla radunanza communalà per affars tgi n'èn betg menziunos sen la glista da tractandas e tgi schea an cumpetenza digls votants. Per regla dat la suprastanza communalà rapport a caschung dalla proxima radunanza communalà ansemen cun ena proposta davart la moziun. Schi la moziun vign declarada per relevanta, ò la suprastanza communalà da sottometter an terma dad 1 onn en sboz elaboro alla radunanza communalà u eventualmaintg agl cumegn d'urna per la decisiun. Digl reminent valan igls art. 10 ed 11 da chella constituziun conform a lour senn.
	Art. 15 **
Sclarimaint	Mintga persunga cun dretg da votar pò pretender dalla suprastanza sen radunanza communalà sclarimaint davart igl stadi u la liquidaziun d'en fatg communal. Igl sclarimaint ò da neir do igl pi tard dalla proxima radunanza communalà. El pò neir snaea u referia schi interess considerabels digl cumegn u da terzas persungas s'opponan. Resalvos restan igl secret d'uffezi e las prescripziuns davart igl schurmetg da datas.
	Art. 15a *
Referendum	Decisiuns dalla radunanza communalà tenor art. 28a on da neir sottomessas agl cumegn d'urna, schi 20 persungas cun dretg da votar peglian igl referendum lotiers an terma da 30 deis. Decisiuns tgi èn sottomessas agl referendum facultativ, on da neir publitgeidas dalla suprastanza communalà aint igl figl uffizial communal, cun l'indicaziun digl de da scadenza digl referendum. Las sottascripziuns on da neir inoltradas alla suprastanza communalà avant la scadenza digl termin digl referendum. Sch'igl referendum è reuschia, succeda la votaziun all'urna ainfra igls proxims seis meis. Schi aintran ainfra igl termin digl referendum nignas pretensiuns per ena votaziun all'urna, daclera la suprastanza communalà l'antrada digl conclus an vigour legala cun ena publicaziun uffiziala.

	Art. 16**
Dretg da recurs	Igl dretg da recurs cunter decisiuns e disposiziuns digls organs communalas sa drezza tenor la legislaziun cantunala.
	Art. 17**
Protocols ed invista aint igls protocols	Dallas ~~decisiuns tractandas~~ dalla radunanza communal, dalla suprastanza communal e d'ulteriouras instanzas communalas u cumischungs, ò da neir mano protocols an scretg ~~tgi infurmeschan aglmanc~~ dallas decisiuns, digls resultats d'elecziuns scu er d'opposiziuns eventualas davart la violaziun da determinaziuns da cumpetenzza e da procedura. Els on da neir sottascrètgs digl protocollist e siva dall'approvaziun explicita u silenziosa er digl mastral. ~~Chels on~~ Resalvond la suandonta alinea 3, on igls protocols da neir preschentos per l'approvaziun ~~a caschung dalla proxima seduta~~ agl madem gremi ~~ed on da neir sottascrètgs digl mastral u president e digl actuar.~~ Igl protocol dalla radunanza communal vign exponia durant en meis siva dalla radunanza communal an canzleia communal e publitga sen la pagina d'internet digl cumegn risguardond las determinaziuns legalas per la protecziun da datas. Protestas vers igl protocol dalla radunanza communal on da neir inoltradas an scretg alla suprastanza communal an terma digl termin d'exposiziun da 30 deis. Chellas vignan tractadas dalla proxima radunanza communal ed igl protocol approvo siva. Vignan inoltrada nignas protestas ainfer igl termin d'exposiziun, vala igl protocol siva dalla scadenza digl termin d'exposiziun per approvo. Igl protocols dalla radunanza communal publica stattan an disposiziun per invista a ~~mintga persunga abla da votar~~ mintgign. L'invista agls protocols dalla suprastanza communal e dalle ulteriouras instanzas communalas vign angal lubeida, schi so neir fatg valeir en interess giustifitgia. Agl dretg d'invista so er neir satisfatg cun surdar en extract digl protocol.
	Art. 17a**
Obligaziun d'infurmaziun	La suprastanza communal infurmescha la publicitad periodicamaintg ed an moda adeguata davart igls fatgs d'interess general.
	Art. 18
Responsabladad	La responsabladad digls organs communalas per donns caschunos exequond lur uffezi per greva negligentscha u aposta , sa drezza ~~tenor la lescha cantunala concernent la responsabladad dalle autoritads e digls ampluias e dalle corporaziuns digl dretg public~~ sa drezza alla lescha cantunala davart la responsabladad digl stadi.
	III. Organisaziun communal
	A. Generalitads
	Art. 19 *
Organs	Las persungas cun dretg da votar furman an sia totalitad igl organ suprem digl

	cumegn. Ellas exequeschan lour dretgs conform a chesta constituziun antras igl cumegn d'urna ed antras la radunanza communal. Igl organs ordinaris digl cumegn èn: a) igl cumegn d'urna b) la radunanza communal c) la suprastanza communal d) la cumischung da gestiun
	Art. 20 *
Perioda d'uffezi, taimp d'elecziuns e surdada digl uffezi	La perioda d'uffezi digls uffizials communal cozza treis onns. Elecziuns all'urna on li durant igl terz quartal, schi pussebel ansemen cun votaziuns federalas u cantunalas. Schi en sagond scrutini è necessari, ò chel li igl pi tard quatter emdas siva digl amprem. Las elecziuns digls ulteriours uffizials communal, tgi vignan fatgas dalla radunanza communal, on li mintgamai la davosa dumengia d'otgover. La surdada digl uffezi ò li igl 1 da schaner digl onn sequent. Igl uffizial partent è responsabel per la surdada regulara digl uffezi.
	Art. 21
Elecziuns complementaras	Sorta en uffizial definitiv durant la perioda d'uffezi per qualunque muteiv, ègl d'eliger en suppleant an terma da 6 meis per igl rest dalla perioda d'uffezi, nun tgi la proxima elecziun ordinaria succeda ainfra chels proxims 6 meis. Per las elecziuns complementaras valan las mademas determinaziuns scu per las elecziuns ordinarias.
	Art. 22 **
Incumpatibladad	En amplua communal stabel na dastga betg appartigneir all'autorità ad el directamaintg superiura. El pò però neir tratg tiers cun vusch consultativa a tractativas. Commembers dalla suprastanza comunala ed amplias communal na dastgan betg esser commembers dalla cumischung da gestiun.
	Art. 23 **
Raschungs d'exclusiun	Paraints e chinoss an lengia directa, consorts e fardagliuns scu er persungas, tgi veivan ansemen an partenadi registro u tgi veivan an ena cuminanza factica da veta, na dastgan betg far part a madem taimp dalla madema autorità communal. Chellas raschungs d'exclusiun valan er tranter commembers dalla suprastanza communal e la cumischung da gestiun.

	Schi ~~persungas vignan eligeidas ainten instanzas, noua tgi ellas na pudessan betg appartigneir a madem taimp perveia da parantella, è l'elecziun valevla per chella persunga tgi era gio an uffezi, u tgi obtigna igl madem mument~~ existan raschungs d'exclusiun, alloura è chella persunga eligeida tgi ò obtignia igl madem mument d'elecziun las pi bleras vuschs ~~a caschung d'ena elecziun nova.~~ Schi las candidatas e candidats on obtigna madem bleras vuschs, decida la bistgetta.
	Art. 23a**
Elecziun an cass da incumpatibladad u muteivs d'exclusiun	Vign en candidat eligia per divers uffezis tg'el na dastga betg exequeir a madem taimp cun en oter uffezi, ò'l da sa decider dalunga per l'egn u l'oter uffezi. È igl eligia preschaint alla radunanza d'elecziuns, ò'l da communitgier immediat la sia decisiun. È igl eligia absent, stò'l communitgier las sia decisiun an scretg alla suprastanza communal an terma dad 8 deis. Vign eligeida egna dallas persungas, tranter las qualas i exista en muteiv d'exclusiun tenor art. 23 ed è l'otra an uffezi, sainza tgi la sia reelecziun stess an dumonda, è l'elecziun nunvalevla.
	Art. 23b**
Obligaziun da sa participar allas sedutas	Resalvond muteivs mutivos, èn igls commembers d'instanzas obliias da sa participar allas sedutas.
	Art. 24**
Raschungs da recusaziun	En commember d'ena istanza communal u dalla radunanza communal stò s'absentar tar tractativas ed votaziuns, schi el sez u ena persunga an relaziun d'exclusiun cun el agl senn d'art. 23 ò en interess direct e persunal. En commember dalla cumischung da gestiun ò da s'absentar tar l'examinaziun digl rendachint e dalla gestiun d'ena istanza, cumischung u uffezi, schi el sez u ena persunga ~~parainta~~ tgi stat cun el an relaziun d'exclusiun, agl senn d'art. 23, appartigna a chella istanza, cumischung u uffezi ~~agl senn d'art. 23.~~ Schi l'exclusiun è dispitevla, decida mintgamai l'istanza digl cass an assenza digl commember pertutgia.
	Art. 24a**
Reponderaziun	Decisiuns digl cumegn d'urna e dalla radunanza communal pon neir sottomessas da tot taimp a tals per reponderaziun. Resalvos restan dretgs da terzas persungas. Avant la scadenza d'en onn siva dall'antrada an vigour dalla decisiun ègl angal d'antrar ainten ena reponderaziun, schi chegl vign decidia davart digl fatg cun ena pluralitad da dus terzas digls votants.
	Art. 24b**
Decisiuns consultativas	La suprastanza communal pò sottometter ena tractanda impurtanta agl cumegn d'urna ed alla radunanza communal scu votaziun consultativa. Igl resultat dalla votaziun è giuridicamaintg betg liont, el leia surtot ni igl cumegn d'urna, ni la radunanza communal ni la suprastanza communal.

	Art. 25
Indemnisaziun	Igls commembers d'istanzas communalas ed igls funcziunaris communalas vignan indemnisos per lur prestaziuns da labour tenor igl regulativ da paias relaschea dalla radunanza communal.
	Art. 26 *
Demissiun	Mintga commember d'en'istanza communalà ò d'inoltrar alla suprastanza communalà la sia demissiun an scretg anfignen igl pi tard igls 30 d'avregl avant la radunanza d'elecziuns. La demissiun ò da neir publitgeida ainfra 30 deis aint igl organ da publicaziun.
	Art. 27**
Obligaziun da secretezza	Igls commembers dallas autoritads communalas ed igls funcziunaris communalas, scu er ampluias communalas e privats, tgi adampleschan incumbensas publicas èn obliias a secretezza. A persungas betg autorisadas dastga betg neir do sclarimaint ni concernent la discussiun ni concernent igl cuntign da protocols da cumegn u d'ulteriouras actas, tgi cuntignan fatgs tgi èn betg destinats per la publicitad. L'obligaziun da secretezza resta er siva aveir termino igl taimp d'uffezi u da sarvetsch. Davart igl abolir l'obligaziun da secretezza d'en commember d'en'istanza decida l'istanza an exclusiun digl commember pertutgia, davart dallas otras persungas oblieidas all'obligaziun da secretezza decida mintgamai l'istanza superioura da talas.
	B. Organs communalas
	1. Cumegn d'urna*
	Art. 27a*
Cumpetenza d'elecziun	Igls votants cun dretg da votar elagian all'urna: a) igl mastral, b) quatter commembers dalla suprastanza communalà, c) treis commembers dalla cumischung da gestiun ed en suppleant
	Art. 27b*
Cumpetenza da decider	Igls votants cun dretg da votar decidan all'urna davart : 1. relascher e midar la constituziun communalà; 2. relascher e midar leschas communalas cunter las qualas igl è nia piglia igl referendum; 3. lubeir expensas e speisas tgi surpassan las cumpetenzas finanzialas d'oters organs u cunter las qualas igl è nia piglia igl referendum; 4. piglier se novs amprests da daners e surpiglier siertads, tgi surpassan las

	cumpetenzas finanzialas d'oters organs u cunter las qualas igl è nia piglia igl referendum; 5. cumprar, vender ed impinar schaschant scu er conceder u liberar servituts e grevazzas funsilas, schinavant tgi chels affars surpassan las cumpetenzas finanzialas d'oters organs u cunter las qualas igl è nia piglia igl referendum; 6. conceder amprests, schi surpassan las cumpetenzas finanzialas d'oters organs e schi sa tracta betg da daners da fondos, tgi schean conform agl rom d'adieuer, an cumpetenza dall'istanza autorisada; 7. decider davart la fusiun cun oters cumegns; Cun excepziuns dallas elecziuns, on igls affars tgi vignan sottomess agl cumegn d'urna da neir discutos dalla radunanza communal e deliberos per mangs dalla votaziun all'urna cun ena recumondaziun per la votaziun.
	Art. 27c*
Procedura	La suprastanza communal procura, tg'igls documaints da votaziun vignan tarmess agls votants aglmanc diesch deis avant igl de da votaziun. Igls documaints da votaziun sa cumponan digl project da votaziun tenor igl pled, l'explicaziun, igl cedel da votar, igl certificat da votar ed igls documaints per la votaziun per posta. Las explicaziuns cuntignan ena proposta motivada dalla suprastanza communal. Cunterargumaints essenzials, exprimias alla radunanza communal, on da neir risguardos ainten la motivaziun dalla suprastanza communal. Tar elecziuns, on igls cedels da votar, igl certificat da votar ed igls documaints per la votaziun per posta, da neir tarmess aglmanc diesch deis avant igl de da votaziun. La substituziun e la votaziun per posta sa drezzan agl dretg vertent cantunal davart votaziuns ed elecziuns. Per exequeir igl andamaint e la survegliaziun dalla votaziun all'urna, eligia la suprastanza en biro da votar tenor igl dretg vertent cantunal davart votaziuns ed elecziuns. Igl resultat dallas votaziuns e dallas elecziuns ò da neir protocollo e publicitia aint igls organs da publicaziun uffizials.
	Art. 27d*
Modus d'eliger	Per l'elecziun digl mastral dovrigl aint igl amprem scrutini la pluralitad dallas vuschs vaevas. Schi en'elecziun na reuschescha betg, ò li en sagond scrutini. Cò vala la pluralitad relativa. Eligia è chel tgi ò obtignia igl pi grond domber da vuschs. Per l'elecziun digls commembers dalla suprastanza communal e dalla cumischung da gestiun, vala aint igl amprem scrutini la pluralitad absoluta. Igl domber total dallas vuschs digls candidats tgi restan siva d'aveir tratg giu las

	vouschs veidas e nunvalevlas, vign parteida tras igl dobel digls mandats libers. La proxima cefra antiera pi ota è la pluralidad absoluta. Schi ples persungas on cuntanschia la pluralidad absoluta tgi mandats libers tgi on da neir occupos, valan chellas cun igl pi grond domber da vouschs per eligeidas. Aint igl sagond scrutini vala la pluralidad relativa. Eligia è chel tgi ò cuntanschia las pi bleras vouschs. Tar egualitad dallas vouschs decida la bistgetta. Glistas digls candidats tgi èn antradas anfignen igl pi tard treis emdas avant igl termin d'elecziun tar la canzleia communal, vignan publitgeidas aint igl organ da publicaziun uffizial. Chel tgi ranviescha betg tar la suprastanza communal la sia elecziun an terma dad otg deis siva digl de dall'elecziun cun ena declaraziun da refusa an scretg, ò l'acceptada.
	Art. 27e*
Modus da votar	Tar la votaziun all'urna è decisiva la pluralidad absoluta dallas vouschs antradas valevlas. Cedels da votar veids vignan betg dumbros. Tar egualitad dallas vouschs è igl project da votaziun refuso.
	2. La radunanza communal*
	Art. 28*/**
Radunanza communal	La radunanza communal decida definitivamaintg da: - l'execuziun dallas suandontas elecziuns: * * * - commembers digls cunsegl da scola, - commembers da cumischungs stablas, preveidas ainten otras leschas communalas, ~~**l'elecziun da cumischungs spezialas per l'elaboraziun d'affars impurtants,~~ - ulteriouras elecziuns, schinavant tgi las elecziuns n'èn betg surlaschedas expressivamaintg ad en'otra autoritad. *, - approvar igl preventiv ed igl rendachint ~~communal~~ annual scu er fixar igl pe da taglia; - lubeir expensas e speisas anfignen en import da CHF 350'000.00 per la madema tgossa e da CHF 70'000.00 per expensas tgi sa repetan mintg'onni tgi figureschan betg aint igl preventiv e tgi surpassan las cumpetenzas finanzialas d'oters organs; - piglier se novs amprests da daners e contractar siertads, ainfra la cumpetenza finanziaria conform alla cefra 4 numnada soura; - cumprar, vender ed impinar schaschant scu er conceder u liberar servituts e

	grevezzas funsilas cun excepziun da disposiziuns realas da nateira secundara, rectificaziun da cunfegns, e maseiras agl rom dalla politica da taragn e da taragn da biagier, ainfra la cumpetenza da finanzas conform alla cefra 4 numnada soura. Reservos restan ultra da chegl igls dretgs digl cumegn da vaschigns; 7. conceder e midar essenzialmaintg dretgs d'ava ed ulteriours dretgs d'etel spezial ed exequeir la devoluziun digls dretgs d'ava agl senn dalla legislaziun concernent igls dretgs d'ava; 8. decider davart la cooperaziun cun oters cumegns, corporaziuns ed instituziuns regiunalas; 9. conceder amprests, schinavant tgi la cumpetenza finanziaria vign betg surpassada conform alla cefra 4 numnada soura, schi surpassan la cumpetenza da finanzas dalla suprastanza communal e schi sa tracta betg da daners da fondos tgi èn an cumpetenza dall'istanza autorisada; 10. la survegliaziun suprema da tot igls sectours dall'administraziun communal;
	Art. 28a*
Conclus sottamess agl referendum	Cun resalva digl referendum facultativ decida la radunanza communal conform ad art. 15a da: 1. relascher e midar las leschas communalas cun excepziun dallas determinaziuns executoricas appartegnentas; 2. lubeir expensas e speisas anfignen en import da CHF 750'000.00 per la madema tgossa e da CHF 150'000.00 per expensas tgi sa repetan mintg'onn., tgi èn betg preveidas aint igl preventiv e tgi surpassan las cumpetenzas finanzialas d'oters organs; 3. piglier se novs amprests da daners e contractar siertads, ainfra la cumpetenza finanziaria conform alla cefra 2 numnos soura; 4. comprar, vender ed impinar schaschant scu er conceder u liberar servituts e grevezzas funsilas cun excepziun da disposiziuns realas da nateira secundara, rectificaziun da cunfegns, e maseiras agl rom dalla politica da taragn e da taragn da biagier, ainfra la cumpetenza da finanzas conform alla cefra 2 numnada soura. Reservos restan ultra da chegl igls dretgs digl cumegn da vaschigns; 5. conceder amprests, schinavant tgi la cumpetenza finanziaria conform alla cefra 2 numnada soura vign betg surpassada e schi sa tracta betg da daners da fondos tgi èn an cumpetenza dall'istanza autorisada
	Art. 29**

Convocaziun, tractandas	La radunanza communal vogn convocada dalla supranza communal. La visada succeda ~~etg~~ diesch deis avant la radunanza communal cun ena publicaziun aint igl figl uffizial ansemen cun la glista da tractandas. ~~An cass urgents po' igl termin neir redutgia sen tschintg deis.~~ I dastga neir decida sulettamaintg da tractandas tgi figureschan sen la glista da tractandas publitgeida. Tar tractandas d'importanza pi gronda per igl cumegn elaborescha la supranza communal en messadi per mangs digls votants ed igl distribuescha a taimp u igl publitgescha sen la pagina d'internet digl cumegn Mintga radunanza communal convocada tenor las prescripziuns è cumpetenta da decider. Per cass da raschunevладad, ò la violaziun da determinaziuns da cumpetenza e procedura da neir contestada immediat. Cass cuntrari scroda igl dretg da far recurs.
Publicitad recusaziun	Art. 29a** La radunanza communal è publica. Davart la lubientscha da transmissiun da maletgs e registraziuns sonoras, decida la radunanza communal. Mintga persunga cun dretg da votar, pò pretender tgi las sias expectoraziuns e la sias votaziuns vignan betg registradas. L'exclusiun da persungas sainza dretg da votar vogn disponeida schinavant tgi interess predominant public u privats ve da singulas tractandas pretendan chegl Igls muteivs d'exclusiun decisivs per las instanzas na valan betg per igls participants dalla radunanza communal.
Presidi	Art. 30 La radunanza communal vogn manada digl mastral. È chel impedia, presidescha igl vicemastral u en oter commember da supranza la radunanza.
Predeliberaziun	Art. 31** La radunanza communal dastga decider sulettamaintg ~~d'affars~~ da tractandas tgi ~~èn nias predeliberos dalla~~ la supranza communal ò discuto e sottamess ena proposta.
Modus da votaziun	Art. 32 Per mintga tractanda stò neir do la pussevладad d'ena discussiun libra avant la decisiun finala. Las votaziuns vignan fatgas avertas. Ellas on da neir fatgas an scretg, schi ena quarta digls votants cun dretg da votar preschaints, pretendan. Decisiva per

	votaziuns avertas è la pluralità assoluta da chels tgi voteschan. Èn las vuschs egualas, decida igl mastral. Per schurmetg d'interess privats, po' la suprastanza decider da far ena votaziun an scretg. Tar votaziuns sot scrutini vala la pluralità assoluta dallas vuschs vavevlas. Cedels veids vignan betg dumbros. Tar egualità dallas vuschs è igl affar refuso.
	Art. 33*
Modus d'elecziun	Las elecziuns vignan fatgas sot scrutini. Schi vign betg protesto pon ellas neir fatgas avertas. Eligia è chel tgi contanscha la pluralità dallas vuschs vavevlas. Tar elecziuns cumplexsivas vignan addeidas tot las vuschs vavevlas da candidats e siva divideidas tras igl domber digls posts libers plus 1. La proxima cefra antiera pi ota è la pluralità assoluta. Schi en'elecziun na vign betg contanscheida tar elecziuns singulas, u schi tar elecziuns cumplexsivas èn eligias pi pacs candidats tgi chegl tg'igl è d'eliger, vign fatg ena sagonda votaziun libra. Eligias èn chels candidats tgi contanschan las pi bleras vuschs. Schi dat ena egualità dallas vuschs, decida la bistgetta sur dall'elecziun.
	Art. 34**
~~Elecziun an cass da incompatibladad u muteivs d'exclusiun~~	~~Vign en candidat eligia per divers uffezis tg'el na dastga betg exequair a madem taimp cun en oter uffezi, ò'l da sa decider dalunga per l'egn u l'oter uffezi.~~ ~~È igl eligia preschaint alla radunanza d'elecziuns, ò'l da communitgier immediat la sia decisiun. È igl eligia absent, stò'l communitgier las sia decisiun an scretg alla suprastanza communal an terma dad 8 deis.~~ ~~Vign eligeida egna dallas persungas, tranter las qualas i exista en muteiv d'exclusiun tenor art. 23 ed è l'otra an uffezi, sainza tgi la sia reelecziun stess an dumonda, è l'elecziun nunvavevla.~~
	Art. 35*/**
~~Reponderaziun~~	~~Decisiuns digl cumegn d'urna e dalla radunanza communal pon neir sottamessas a chels da tot taimp per ena reponderaziun. Resalvos restan igls dretgs da terzas persungas.~~ ~~Sch'igl è betg anc passo en onn siva tgi en conclus è ia an vigour, dastga angal neir antro sen ena reponderaziun, schi chella vign decideida cun ena pluralità da dus terzas digls votants.~~
	Art. 36**
~~Decisiuns consultativas~~	~~La suprastanza communal po' preschentar en affar impurtant alla radunanza communal agl senn d'ena votaziun consultativa. Igl resultat è legalmaintg nunliant, vot deir tg'el leia ni la radunanza ni la suprastanza communal.~~
	3. La suprastanza communal*
	Art. 37
Suprastanza communal	La suprastanza communal è l'autorità administrativa e puliziala digl cumegn.

	Ella sa cumpona digl mastral e da quatter ulteriours commembers.
	Art. 38
Constituziun	All'antschatta dalla perioda d'uffezi eligia la suprastanza communal igl vicemastral ed igls schefs digls departaments. Mintga supstant è obliia da surpigliar igl departament surdo ad el scu er la suppleanza d'en ulteriour departament. La suprastanza pò sa constitueir da tot taimp siva d'elecziuns complementaras u per oters muteivs. La repartiziun digls departaments ò da neir communitgeida agl cumegn. Igl schef digl departament da biagier è a madem taimp president dalla cumischung da biagier, igls schef digl departament da scola è a madem taimp commember digl cunsegl da scola digl consorzi da scola primara e digl scalem ot.
	Art. 39
Sedutas	La suprastanza vign convocada antras igl mastral u antras igl vicemastral, schi savens tgi las tractandas pretendan. Sen preteisa d'en commember da suprastanza è igl mastral obliia da convocar ena seduta extraordinaria.
	Art. 40**
Abilitad e cumpetenzas da decider	Per decider valevlamaintg ston esser preschaints aglmanc treis commembers da suprastanza cun dretg da votar. Per votaziuns ed elecziuns decida la pluralitad absoluta. Mintga commember è obliia da votar. Reservadas restan las disposiziuns pertutgont la recusaziun tenor art. 24. Èn las vuschs angulivadas, decida igl mastral; tar elecziuns la bistgetta.
	Art. 41*/**
Cumpetenzas	La suprastanza communal ò tottas cumpetenzas tgi n'èn betg surdadas ad en oter organ sen fundamaint digl dretg federal u cantunal, dalla constituziun u d'ena lescha communal. Las sias cumpetenzas èn an spezial da: 1. exequeir igl dretg federal e cantunal scu er dallas leschas ed ordinaziuns communalas e l'execuziun digls conclus digl cumegn d'urna e dalla radunanza communal; 2. manar e survigilar l'antiera administraziun communal; 3. administrar la facultad communal e tot igls sectors dall'administraziun; 4. stabileir igl chint annual ed igl preventiv; 5. preparar tot las tractandas per mang dalla radunanza communal ed organisar las votaziuns ed elecziuns; 6. decider davart expensas unicas betg preveidas aint igl preventiv e deliberar credits supplementars anfignen 25'000.– fr. pro affar, pero maximum 100'000.– fr. ad onn; 7. decider d'expensas tgi sa repetan, ma èn betg fixadas aint igl preventiv, anfignen maximal 3'000.– fr. pro affar, pero maximum 6'000.– fr. ad onn;

	8. decider davart da contracts agl rom dallas cumpetenzas administrativas ordinarias; 9. decider arisguard igl manar process e recurs scu er far giu cunvagnientschas e contracts da cumpromiss; 10. represchentar igl cumegn vers terzas persungas e davant dertgira ed autoritads; 11. exequeir la pussanza puliziala appartenent igl cumegn e la cumpetenza penala dalla procedura administrativa; 12. eliger e salarisar igls delegos da cumegn, funcziunaris ed ampluias, schinavant tgi chegl n'è betg resalvo ad en oter organ, scu er l'elecziun e salarisaziun da cumischungs betg stablas ed otras cumischungs, schinavant tgi ellas na crodan betg an cumpetenza dalla radunanza communal; 13. surdar lavours a terzas persungas ed eliger cunsiglieders da cumegn; 14. administrar igl schaschant communal; 15. piglier se amprests e surpiglier siertads ainfer la sia cumpetenza da finanzas, maximal pero CHF 25'000.00 per onn; 16. cumprar, vender ed impinar proprietad da bagns immobigliars scu er conceder u liberar servituts e grevazzas funsilas, schinavant tgi la muntada finanziaria dalla decisiun na surpassa betg CHF 25'000.00 Fr. Resalvos restan ultra da chegl igls dretgs digl cumegn da vaschigns. 17. conceder amprests, ainfer la sia cumpetenza da finanzas, maximal pero CHF 25'000.00 per onn; 18. adattar igl dretg communal agl dretg superiour schinavant tgi exista betg cotras nign spazi da regulaziun; 19. relascher e midar ordinaziuns;
	Art. 42
Departamaints	L'administraziun communal vign reparteida an tschintg departamaints. Chels vignan partias tenor basigns an diversas partiziuns administrativas. La suprastanza reparta igls departamaints e las partiziuns administrativas an cunvagnientscha vicendevla sen igls divers commembers da suprastanza. Igls pensums dallas differentas partiziuns administrativas vignan circumscretgas ainten ordinaziuns spezialas. Igl andamaint da finanzas surstat agl mastral.
	Art. 43
Gestiun	Igls commembers da suprastanza on da survigilar igls affars da lour departamaint, d'exequir igls acts uffizials necessaris e da rapportar surlonder alla suprastanza communal. Igl dretg da decider ò sulettamaintg la suprastanza communal. Fatgs da paca muntada pò la suprastanza delegar agl schef digl departamaint per decider independentamaintg.
	Art. 44
Mastra	Igl mastral magna la radunanza communal e presidiescha las sedutas da suprastanza. Igl mastral prepara la glista da tractandas dallas sedutas da suprastanza. El

	procura la realisaziun digls conclus ansemen cun igl oters commembers da suprastanza. An cass urgents pò el piglier las disposiziuns provisoricas necessarias.
	Art. 45**
Sottascripziun digl cumegn; meds legals	Igl mastral resp. igl vicemastral sottascreiva giuridicamaintg valevel ansemen cun en ulteriour commember da suprastanza u igl scrivant da cumegn. Decisiuns e disposiziuns contestablas ston esser signeidas cun las indicaziuns digls meds legals.
	4. La cumischung da gestiun*
	Art. 46
Cumischung da gestiun	La cumischung da gestiun sa cumpona da treis commembers. Ella sa constituescha sasezza. Ella è cumpetenta da decider angal schi ella è cumpletta.
	Art. 47**
Pensums	La cumischung da gestiun ò d'examinar igl antier andamaint dall'administraziun e digl chint scu er igl menaschi da tot igls organs ed ampluias communals tenor las directivas cantunalas. Ella è er autorisada da far controllas betg annunztgeidas. Per mintga rendachint annual ò ella da rapportar alla radunanza communal davart igls resultats dall'examinaziun e da far propostas correspondentas. La cumischung da gestiun è autorisada da pretender dalla suprastanza communal actas e posiziuns e da piglier invista ainten tottas actas digl cumegn, schinavant tgi chellas èn d'impurtanza per adampleir la sia incumbensa. Per tottas tractandas pò la cumischung da gestiun anvidar allas sias sedutas commembers da suprastanza u dad otras instanzas. Chels on da dar las infurmaziuns basignevas alla cumischung da gestiun per tgi chella saptga adampleir la sia incumbensa. Ella è autorisada da consultar igls sies collaboratours per cunsegliaziun. An cunvagnientscha cun la suprastanza communal pò la cumischung da gestiun exequeir la controlla digl chint an collaboraziun cugl inspecturat digls cumegns cantunal u cun persungas digl rom privatas. An cass da constataziuns da muntada inferioura, pè pon la cumischung da gestiun ed igl post da revisiun extern dar giu en rapport spezial alla suprastanza communal.
	IV. Administraziun communal / Ampluias communals
	Art. 48
Pensums	L'administraziun communal procura igl antier andamaint da chint ed igls ulteriours pensums administrativs publics ed exequescha las decisiuns dalla

	suprastanza, schinavant tg'igls schefs digl departamaint n'èn betg incumbensos cun talas. La suprastanza communal relascha en carnet da dueirs per igls ampluias dall'administraziun communal. L'administraziun communal è sottomessa agl mastral. El pò delegar an scretg chella survegliaziun ad en schef da departamaint.
	Art. 49**
Scrivan da cumegn	Igl scrivant da cumegn magna la canzleia communal e survegilescha igl persunal dall'administraziun. El magna protocol dalla radunanza communal e dallas sedutas da suprastanza ed ò vusch consultativa an suprastanza. La suprastanza pò er incumbensar en'otra persuna da screiver igl protocol.
	Art. 50*/**
Pladimaint digl persunal	La suprastanza communal eligia igl persunal da cumegn e fixescha la salarisaziun agl rom dallas cundiziuns da cumegn, schinavant tgi nign oter organ è incumbenso persiva. Las cundiziuns da pladimaint sa drezzan tenor las decisiuns digl cumegn d'urna e dalla radunanza communal, noua tgi talas determinaziuns mantgan, mintgamai tenor las ordinaziuns digl regulativ da persunal la legislaziun davart igl persunal e da scola digl cantun Grischun.
	V. Finanzas, taglias ed otras taxas
	Art. 51
Facultad communal	La facultad communal sa cumpona: a) dallas tgossas tgi vignan utilisadas publicamaintg, scu veias, plazs, avas e digl taragn ve digl qual i na so betg neir cumpruvo possess privat (art. 664 CCS/ZGB ed art. 118 e 119 dalla lescha introductiva agl CCS/ZGB); b) dalla facultad administrativa, numnadamaintg dallas tgossas e fondos tgi stattan cun lour substanta directamaintg an disposiziun all'administraziun scu bietgs d'administraziun, tgesas da scola, ovas pigl provedimaint digls abitants cun ava ed electricitad, indrezs per la dismessa d'ava persa e rusment, indrezs per stidar fi, plazs da lavur e da sport etc.; c) dalla facultad d'adiever, numnadamaintg alps, gôt, dretgs da far lenna e da pascular scu er pastgiras; d) dalla facultad finanziaria scu capitals, daner contant, dabungs, schaschant ed ovas, tgi vignan salvadas an possess digl cumegn perveia da lour valeta da facultad e tgi son neir tratgas a nez tenor las furmas digl dretg privat (locaziun, fittanza, vendita digl retgav) u antras conceder dretgs spezial d'utilisaziun. dretgs spezial d'utilisaziun.
	Art. 52**

Prancepis da finanzas, prancepis dalla contabilitad	Igls meds publics on da neir utilisos an furma spargnevla ed economica. L'economia da finanzas duess esser angulivada a media vista. Mintga expensa pretenda ena basa legala, ena deliberaziun d'en credit ed ena lubientscha per igl paiamaint. ~~Igl chint communal è da manar~~ La contabilitad ò da neir manada tenor igls prancepis generals rancunaschias per igl andamaint da chints publics. ~~Igl chint da facultad~~ La bilantscha ò da neir ~~mess~~ messa sen en sang fundamaint antras amortisaziuns e reservas planisadas. Igls meds lias per scopos definias (fondos, fundaziuns e finanziaziuns spezialas) duessan neir separos ed administros tenor lour determinaziun digl intent. Igl chint ~~da facultad e dall'administraziun on~~ annual ò da neir ~~preschentos~~ preschento alla radunanza communal per l'approvaziun ansemen cugl rapport dalla cumischung da gestiun anfignen igls 30 da zarcladour. Igl preventiv ed igl pe da taglia per igl onn da chint on da neir preschentos alla radunanza communal anfignen igl pi tard mez december digl onn precedent.
	Art. 53**
Vender ed impinar facultad da gioldamaint	Per vender u impinar facultad da gioldamaint valan las determinaziuns digls art. ~~34—38~~ 45-46 dalla lescha digls cumegns cantunala.
	Art. 54
Garanzeia digls basigns da finanzas, taglias	Igl cumegn corva igls basigns da finanzas an spezial cugl retgav dallas taglias e facultad, scu er da contribuziuns e taxas. Las taglias on da neir fixadas uscheia, tgi las finanzas seian angulivadas a lunga vista. La lescha da taglia stò neir approvada dalla regenza. Prestaziuns spezialas on da neir finantzgeidas tant scu pussebel e cumportablas tenor igl prancepi da caschunader antras taxas causalas. Expensas dastgan neir fatgas angal schinavant tg'igl èn basignevlas, economicas e surpurtablas.
	Art. 55**
Taxas d'utilisaziun e contribuziuns da costs	Per l'utilisaziun da gioldamaint vignan incassadas taxas d'utilisaziun ~~e contribuziuns da costs tenor la lescha digls cumegns cantunala~~ u tschains da fittanza. Per utilisaziuns spezialas a fundamint da concessiuns u lubientschas per igl adiever general augmento incassa igl cumegn taxas tgi correspondan alla valeta dall'utilisaziun.
	Art. 56
Taxas	Igl cumegn pò incassar taxas digls utilisaders d'ovras, interpretas ed indrezs communalas erigias e mantignias da cumegn. L'otezza da talas sa drezza allas ordinaziuns communalas vertentas. Per far adiever dall'administraziun communal u per l'execuziun da funcziuns uffizialas (per ex. concessiun da lubientschas) pò igl cumegn incassar taxas

	d'administraziun. L'otezza dallas taxas duess esser per regla uscheia, tgi ella corresponda alla valeta dalla prestaziun exequeida per igl adressat, uscheia tgi corvan igls costs digl cumegn.
	Art. 57
Taxa da preferentscha	Sch'igl cumegn realisescha ovras u indrezs tgi portan en avantatg spezial a tschertas persungas u tgi augmaintan la valeta da tscherts objects, schi incassa el contribuziuns correspondentas digls privilegias ve dall'erecziun dall'ovra tenor las determinaziuns ed ordinaziuns dallas leschas spezialas da cumegn. Per la repartiziun digls costs valan subsidiarmaintg las prescripziuns cantunalas.
	Art. 58
Taxa ~~da cura~~ per giasts u alloschamaint e taglia per la promoziun digl turissem	Per la promoziun digl turissem pò igl cumegn incassar ena taxa ~~da cura~~ per giasts u taxa d'alloschamaint ed ena taglia per la promoziun digl turissem. Las determinaziuns particularas vignan regladas ~~dalla~~ antras la lescha. Las antradas na dastgan betg neir duvradas per finantzier pensums da cumegn ordinaris.
	VI. Determinaziuns finalas e transitoricas
	Art. 59
Revisiun	La constituziun preschainta pò neir reveideida da tot taimp total u parzialmaintg. Mintga revisiun è sottamesssa alla approvaziun dalla regenza. Ella vo an vigour siva dall'approvaziun.
	Art. 60**
~~Vigour~~	~~La constituziun preschainta vo an vigour cun l'approvaziun antras la radunanza communal.~~
	Art. 61
Ulteriouras determinaziuns	Las ampremas elecziuns cumplessivas dallas istanzas on li igl otgover 2006.
	Art. 62
Aboliziun da determinaziuns cuntradictoricas	Chella constituziun ramplazza chella digls 12 da fanadour 1981 cun midada digls 21 d'avost 1998. Cun l'antrada an vigour da chella constituziun èn cassos tots conclus da cumegn tgi scunterdeian alla nova constituziun.
	Art. 63
Text decisiv dalla constituziun	Decisiv è igl text rumantsch dalla constituziun approvada.
Approvaziun	Decidia dalla radunanza communal digls 19-06-2005 Approvo dalla regenza tenor conclus digls 06-09-2005/1089

*Revisiun parziala	Decidia dalla radunanza communal digls 28-10-2018, an vigour siva digls 01-01-2019
** Revisiun parziala	Decideida digl cumegn d'urna igls ???.?.2019, an vigour a parteir digls ???.?.2019 Tottas dus revisiuns parzialas èn neidas approvadas dalla regenza tenor conclus digls ???.?. 2019, RB/DR ???